

دوسده تکاپوی توسعه در ایران

نشست چهارم:

دوران کلاسیک توسعه

(سلطنت رضا شاه ۱۳۲۰-۱۳۰۴)

چهارشنبه ۵ دی ماه ۱۳۸۶

حوزه های موضوعی بررسی

● شرایط شناسی

○ بین المللی

○ ملی

● ساختارشناسی

○ جامعه

○ قدرت

● دست اندرکاران توسعه

● نوع مواجهه با توسعه

● روش شناسی

● عملکردشناسی

● نوع تعامل با جهان

● جمع بندی

شرايط شناسی

- بين المللی

- ملی

شرایط بین المللی؛

تهاجم امپریالیستی

میلیتاریسم روبه رشد

استمرار دستاوردهای جهان نو

پایگاه سوسیالیستی

تموج های آرمانی:

رد پای سوسیالیستی ■

انقلاب مکزیکی ■

نهضت هندی ■

رفرم ترکی ■

طبل و شیپور جنگ

شرایط ملی؛

- فروکش مشروطه
- آرمان های تحقق نیافته
- چیدمان ناپایدار
- حکومت ایلی رو به پایان
- شیرازه پاشی مدیریتی
- نیازهای تاریخی استعمار مسلط:
  - تمرکز
  - امنیت
  - کمربند
- منتخب دورانی
- چهار ساله پیش نیاز:
  - تمرکز
  - تخصیص
  - سرکوب های ایمن ساز
  - قرق تاریخی

ساختارشناسی

• جامعه

• قدرت

ساختار جامعه؛

- پایان سازمان یافتگی
- غیبت قطب های مرجع
- خلاء نهاد آگاهی رسان
- تنگه عرصه عمومی
- تک طبقه محدود شده
- مجلس مهار خورده

ساختار قدرت؛

شاه قَدَر قدرت

سازه اداری - تشکیلاتی

سازه نظامی - پلیسی

سازه ایدئولوژیک - فرهنگی

کابینه نوین

ادغام قوا

دست اندکاران توسعه؛

شاه میاندار

نخبگان منتخب

مشاوران - مجریان خارجی

نوع مواجهه با توسعه؛

□ ضرورتی برای تثبیت و بقاء سلطنت نو

□ عرصه ای برای رقابت با همسایه

□ پاسخی به نیازهای تاریخی بیگانه

□ امکانی برای احیای اقتدار باستانی

□ طرحی برای نوسازی

روش شناسی؛ اقتباسی - رقابتی

تمسک به مدل ترکی توسعه؛

حکومت قاهر

اصلاحات بخشنامه ای - از فراز

توسعه سریع

نهی مشارکت

عملکرد شناسی؛

- وحدت قوا
- دولت مقتدر متمرکز روبه فریبی
- نظام تخصیص مالی
- بسترسازی حقوقی
- انهدام نظام مرجعیت سنتی
- ایجاد نظام آموزشی
- تأسیس نظام نوین حقوقی
- انهدام چیدمان مدرن سیاسی- اجتماعی
- مهار کامل عرصه فکری، سیاسی، صنفی و مدنی
- شبه مدرنیسم تحمیلی
- زیربناسازی ها
- نهادسازی ها

- ورود صنعت
- تجارت خارجی انحصاری
- بخش نفت
- غارت زمین
- پادشاه بورژوا- ملاک

نوع تعامل با جهان؛

- نفت جاری به روی غرب
- ورود تکنولوژی
- بهره از دانش خارجی
- آماده سازی بازار داخلی
- در پی نقطه اتکاء برای بقاء

جمع بندی؛

طراز عملکرد باپیش نیازها

میزان توفیق اقدامات

آثار اقدامات

ملاحظات تاریخی_ دورانی

طراز عملکرد با پیش نیازها؛

انطباق عمل با نیاز

مکفی - بی مانند

رسمی - حکومتی

غایب

انباشت پیشین و نه موجود

در سطح نخبگان

در سطح فهرست + خیز عمومی برای برنامه دار شدن

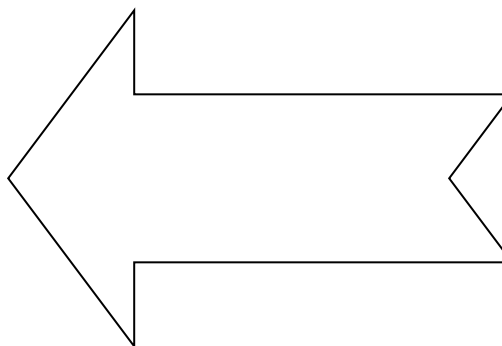
موجود

ناموجود

کلاسیک و در سطح نخبگان

تک نهادهای حکومتی کلاسیک

محدود

پیش نیازها

تمرکز اداری - تشکیلاتی

باور اصلاحی - توسعه ای

تئوری

ادبیات بستر ساز

طیف های حامی

برنامه - چشم انداز

پذیرش اجتماعی

مشارکت اجتماعی

آموزش

نهاد

کادر

میزان توفیق اقدامات؛

- تشخیص شیرازه پاشی - عقب ماندگی
- آغاز اراده گرایانه
- فقدان مهندسی چند وجهی ملی
- متکی به یک حلقهٔ پیش برنده
- تجمیع عوامل در یک شخص و حلقه
- بهره بهینه از زمان
- حجم انبوه ساخت و ساز
- اتکاء به منابع مالی داخلی
- تک نهادهای ماندگار
- نفی مشارکت
- بدون بستر اجتماعی
- همزمانی توسعه اقتصادی و سرکوب سیاسی

□ نظم تحمیلی ناماندگار

آثار اقدامات؛

□ نهادهای نو

□ زیربناها

□ ضرورت توسعه دو وجهی

□ نیاز مبرم به مشارکت

□ نقش عناصر بومی در توسعه ملی

□ زیست مستقل بین المللی

ملاحظات تاریخی – دورانی؛

□ ساخت و سازهایی کارآ با حداقل زمان با منابع مالی ملی

□ بدون بسترسازی اجتماعی

□ بانفی مشارکت

□ با سرکوب انسان و بدون رشد انسان

□ با نیم نگاهی به منافع بیگانه

□ با ربط یک سویه با جهان

□ با دستاوردهایی هم مانا هم میرا